

STRESZCZENIE POPULARNO-NAUKOWE

Współpraca międzygminna staje się coraz powszechniejszym sposobem organizacji dostarczania usług publicznych, zwiększania lokalnej konkurencyjności i tempa rozwoju gospodarczego. Jest ona szczególnie wskazana w tych krajach, w których gminy są bardzo małe; współpracę postrzega się wówczas jako alternatywę dla reformy konsolidacji terytorialnej. Wiele opracowań, nie tylko naukowych, ale i dotyczących praktyki polityki lokalnej, wskazuje współpracę międzygminną jako bardzo korzystne narzędzie przewyższania problemów wynikających z niedopasowania zasięgów administracyjnych i funkcjonalnych.

Dlatego może dziwić obserwowany deficyt badań pokazujących praktykę tego zagadnienia. Obecnie zespół z naszego Zakładu finalizuje projekt badawczy „Współpraca jednostek samorządu terytorialnego: wymiar ekonomiczny i polityczny” (grant NCN nr 221504), w ramach którego została przeprowadzona inwentaryzacja różnych form współpracy, a badaniem pogłębionym zostały objęte związki międzygminne.

W trakcie realizacji tego projektu zespół odkrył, jak niedocenianym w dotychczasowych badaniach wątkiem jest współpraca międzygminna odbywająca się poprzez spółki prawa handlowego. Tym samym proponowany kolejny projekt badawczy ma na celu wypełnienie tej luki poprzez analizy ilościowe oraz porównanie funkcjonowania spółek międzykomunalnych z analizowanymi uprzednio związkami międzygminnym. W toku badań zamierzamy odpowiedzieć na pytania dotyczące m.in. najczęstszych dziedzin takiej współpracy, jej dynamiki, jej wymiaru finansowego, motywów nawiązywania, aktorów zaangażowanych we współpracę, mechanizmów i problemów związanych z procesem podejmowania decyzji, w który zaangażowanych jest wiele podmiotów, oraz roli współpracy międzygminnej w polityce samorządów lokalnych.

Tak kompleksowe dane dotyczące silnie sformalizowanych instytucji współpracy w Polsce (uwzględniające zarówno związki międzygminne, jak i spółki międzykomunalne) stanowią dobrą podstawę do porównań międzynarodowych. Dzięki współpracy, którą zawiązaliśmy w ramach międzynarodowej sieci badawczej COST Action LocRef, mamy możliwość porównania naszych wyników z analogicznymi badaniami prowadzonym równoległe w siedmiu innych państwach europejskich. Dotychczasowe europejskie badania porównawcze współpracy międzygminnej są stosunkowo nieliczne, odwołują się do względnie dawno pozyskanych danych, a ponadto nie pokrywają swoim zasięgiem wschodniej części kontynentu ani mniejszych państw. Proponowany projekt ma na celu uzupełnienie stanu wiedzy także w tym zakresie. Badanie będzie obejmować następujące państwa: Finlandię, Hiszpanię, Islandię, Niemcy, Polskę, Portugalię, Słowację i Słowenię. Tym samym bierzemy pod uwagę zarówno „stare” jak i „nowe” państwa członkowskie położone w różnych częściach kontynentu. Istotnym wątkiem porównań będzie też wpływ globalnego kryzysu gospodarczego na funkcjonowanie współpracy międzygminnej w poszczególnych krajach. Zastosowanie jednolitego kwestionariusza badania pozwoli na przeprowadzenie analiz porównawczych zarówno w skali krajowej, jak i międzynarodowej obejmujących takie zagadnienia jak:

- motywy podejmowania współpracy,
- główni aktorzy zaangażowani we współpracę (lokalni politycy – burmistrzowie bądź radni, urzędnicy samorządowi, bądź technokraci wywodzący się np. z przedsiębiorstw działających w sektorze usług publicznych),
- postrzeganie sprawności działania instytucji współpracy,
- wzajemnych relacji pomiędzy gminami członkowskimi, a także między nimi a samą instytucją współpracy (organami spółki, biurem związku międzygminnego).

Ponadto projekt umożliwi sprawdzenie wpływu różnorodnych uwarunkowań prawno-instytucjonalnych na powszechność i funkcjonowanie współpracy międzygminnej. Uwzględnimy tutaj takie zmienne jak: kultura organizacyjna, przywództwo, fragmentacja terytorialna, czy stopień decentralizacji finansowej.

Partnerzy projektu zamierzają rozpowszechnić wyniki swoich badań zarówno w formie publikacji książkowej wydanej w jednym z europejskich wydawnictw akademickich, jak i poprzez szereg artykułów w międzynarodowym recenzowanym czasopiśmie naukowym. Publikacje będą składały się ze studiów porównawczych pomiędzy państwami, a także pogłębionych analiz instytucji współpracy międzygminnej w poszczególnych krajach objętych badaniem. Dodatkowo planujemy złożyć kilka artykułów adresowanych dla praktyków w Polsce, przedstawiających dokładnie porównanie spółek i związków międzygminnych (np. do Wspólnoty czy Forum Samorządowego). Tak szeroko zakrojone tematycznie i przestrzennie studium porównawcze może być cennym źródłem wiedzy zarówno dla akademików jak i praktyków samorządowych.